

18.5.2022

EOAK/605/2022

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Esittelijäneuvos Juha Haapamäki

RIKOSILMOITUKSEN KÄSITTELY

1 KANTELU

Kantelija arvosteli vakuutusyhtiön ja poliisin menettelyä. Hän kertoi pettyneensä yhtiön kykyyn ja haluun selvittää autovahinkotapaus. Koska tapahtumissa oli kantelijan mielestä rikokseen viittaavia piirteitä, hän teki poliisille rikosilmoituksen. Poliisista hänelle soitettiin, että "poliisi ei tutki parkkipaikalla sattuneita tapauksia" ja asiakirjat palautettiin viittauksella uuteen tieliikennelakiin. Perustelu ei kantelijan mukaan ole kestävä. Kantelija arvosteli poliisia siitä, ettei se tehnyt asianmukaista tutkimattajättämispäätöstä eikä tiedottanut siitä hallintolain mukaisesti.

Totean, että vakuutusyhtiötä koskevalta osalta kantelijalle on täältä jo vastattu 27.1.2022 (EOAK/8278/2021) ja 11.3.2022 (EOAK/1051/2022). Nyt on kyse vain poliisin menettelystä.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta antoivat selvityksen Hämeen poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli ja rikoskomisario. Lausunnon antoivat rikosylikomisario ja Hämeen poliisilaitos.

Jäljennökset selvityksistä ja lausunnoista liitetään oheen tiedoksi kantelijalle.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumatietoja

Kantelija kertoo saaneensa 5.7.2021 soiton henkilöltä, jonka mukaan kantelijan auto oli kolhaissut soittajan autoa. Kantelijan mukaan soittajan auton lommo ei ollut hänen autonsa aiheuttama, minkä kantelija ilmoitti vakuutusyhtiölle. Yhtiö teki kuitenkin asiassa päätöksen, jota kantelija piti virheellisenä.

Kantelija teki elokuussa 2021 asiassa sähköisen rikosilmoituksen, jossa hän oli muun muassa maininnut epäilevänsä, että vakuutusyhtiölle vaurioituneeksi ilmoitettu auto ei olisi ollut laisinkaan se, mihin kantelijan auton ovi olisi osunut.

Rikosylikonstaapeli soitti kantelijalle lokakuussa 2021. Epäselväksi jää, oliko rikosylikonstaapeli jo tuolloin käytössään kantelijan poliisilaitokselle lähettämät, 27.9. ja 11.10.2021 päivättyihin saatekirjelmiin liittyvät asiakirjat. Joka tapauksessa rikosylikonstaapeli kertoo selvittäneensä kantelijalle, että vähäiset parkkipaikkakolarit eivät tieliikennelainsäädännön uudistuksen myötä enää ole rikoksia. Hän kertoo selittäneensä, että S-ilmoitus voidaan kirjata, mutta asiaa ei edellä mainitusta syystä tutkita. Rikosylikonstaapeli kertoo jääneensä siihen käsitykseen, että kantelijankaan mielestä asiassa ei tarvinnut kirjata ilmoitusta. Rikosylikonstaapelin mukaan puhetta oli myös siitä, että kantelijan vastapuoli olisi korjauttanut aivan toisen auton kuin tapahtumapaikalla oli ollut. Rikosylikonstaapeli katsoi, että kantelija ei olisi ollut asianomistaja mahdolliseen rikokseen eikä vakuutusyhtiö ollut ilmeisesti halukas tekemään asiassa tutkintapyyntöä.

Rikosylikonstaapeli kertoo vielä, että kantelija lähetti myöhemmin hänelle kirjeen pyytäen rikosylikonstaapelia ottamaan yhteyttä. Rikosylikonstaapeli kuitenkin unohti tehdä näin.

Poliisilaitos palautti 8.11.2021 kantelijalle hänen sinne toimittamat asiakirjat viitaten kantelijan ja rikosylikonstaapelin keskusteluun sekä uuteen tieliikennelakiin.

3.2 Poliisin menettelyn arviointi

3.2.1 Lähtökohtia

Esitutkintalain 3 luvun 1 §:n mukaan kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi, esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava ilmoitus. Jos ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen, ilmoituksen tekijää on tarvittaessa kehotettava täsmentämään tai täydentämään sitä.

Poliisin on siis kirjattava ilmoitus, kun sille ilmoitetaan tapahtumasta, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi. Ratkaisevaa on ilmoittajan käsitys, ei poliisin. Sen sijaan poliisi (eikä ilmoittaja) päättää siitä, toimitetaanko asiassa esitutkinta.

Tästä säädetään esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa, jonka mukaan esitutkintaviranomaisen on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muuten on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Tässä tapauksessa on esitutkinnan toimittamisen kannalta huomioitava ensinnäkin, että 1.6.2020 voimaan tulleen tieliikennelain 160 §:ssä säädetään liikennevirhemaksusta. Liikennevirhemaksulla sanktioidut teot määritellään tarkemmin lain 162-172 §:ssä siten, että niissä viitataan tieliikennelain aineellisiin säännöksiin.

Tieliikennelakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että liikenne rikoslain 23 luvussa ja erityislainsäädännössä ja hallinnollisista teoista ja laiminlyönneistä säädetään tieliikennelain 6 luvussa. Rikosten selvittämiseen sovelletaan esitutkintalakia ja rikkomuksiin hallintolakia tai muuta säädettyä menettelysäännöstöä. Rikosjutun ohessa selvitetään asianosaisten yksityisoikeudelliset vaatimukset, hallintoasioissa näin ei tehdä. Rikoksiin sovelletaan esitutkintapakkoa, hallinnollisten tekojen ollessa kyseessä tällaista tutkintapakkoa ei ole (HE 180/2017 vp, s.156).

Poliisin liikenne rikostutkintaa koskevan ohjeen (26.5.2020, POL-2020-27924) mukaan liikennevirhemaksumenettelyssä käsiteltäviä liikenneonnettomuuksia ovat tyypillisesti yleisesti liikenteeseen käytetyillä parkkipaikoilla tapahtuneet peltikolarit tai hiljaisessa nopeudessa tapahtunut tieltä suistuminen kulkusuunnassa tien oikealle puolelle, jos suistuminen on johtunut ajoneuvon ajamisesta tarpeettoman lähellä tien oikeaa reunaa. Ohjeessa todetaan myös, että asia voidaan jättää sikseen, jos tapahtumapaikalla ilmenee, että onnettomuus ei johdu rikoksesta, mutta jää epäselväksi, onko joku tehnyt liikenne rikkomuksen. Tällöin asianosaisia neuvotaan kääntymään vakuutusyhtiön puoleen.

Rikoslain 23 luvun 1 §:ssä tarkoitetun liikenneturvallisuuden vaarantamisen ulkopuolelle on rajattu teot, jotka ovat omiaan aiheuttamaan ainoastaan vähäisen vaaran (säännöksen 4 momentti). Arvioinnin siitä, onko kyse liikenne rikoksesta vai liikenne rikkomuksesta (tai ei sanktioitavasta teosta lainkaan) tekee käytännössä poliisi. Tämä tarkoittaa sitä, että poliisilla on harkintavaltaa, käynnistyykö liikenneasiassa esitutkinta vai ei.

3.2.2 Rikosylikonstaapelin menettely

Totean ensinnäkin, että käsitykseni mukaan rikosylikonstaapelin ja kantelijan keskustelujen sisällöstä ei ole saatavissa ainakaan kanteluasian lopputulokseen vaikuttavaa selvitystä. Joka tapauksessa on ilmeistä, että rikosylikonstaapelin käsitys siitä, että kantelija ei olisi halunnut asiassa kirjattavan ilmoitusta, on ollut väärä. Korostankin, että poliisimiehen tulee huolellisesti varmistua siitä, jos poliisiin yhteyttä ottanut henkilö ei halukaan, että hänen asiassaan kirjataan ilmoitus. Näin rikosylikonstaapeli ei ilmeisestikään ole tässä tapauksessa menetellyt.

Asiassa olisi siten tullut kirjata rikosilmoitus kantelijan sähköisen ilmoituksen perusteella. Myös poliisilaitos on todennut, että kantelijan tekemän ilmoituksen perusteella olisi tullut kirjata ilmoitus poliisiasiain tietojärjestelmään.

Sinänsä on selvää, että edellä kerrotun tieliikennelain muutoksen jälkeen parkkipaikoilla sattuneet lievät peltikolarit eivät lähtökohtaisesti ole rikosprosessuaalisesti rangaistavia, minkä vuoksi poliisilla ei ole näissä asioissa toimivaltaa toimittaa esitutkintaa. Vaikkakin tämä on peruste olla toimittamatta esitutkintaa, niin korostan, että se ei ole peruste olla kirjaamatta ilmoitusta, jos ilmoittaja pitää tapahtumaa rikoksena.

Lisäksi totean, että päätös olla toimittamatta esitutkintaa tulee esitutkintalain 11 luvun 1 §:n mukaan tehdä kirjallisesti. Kun kantelijan asiassa ei ollut kirjattu ilmoitusta, ei myöskään ole tehty asianmukaista kirjallista päätöstä esitutkinnan toimittamatta jättämisestä. Tätä puutetta ei ole korvannut rikosylikonstaapelin suullinen ilmoitus kantelijalle, eikä asiakirjojen palautuksen vapaamuotoinen saatekirje.

Totean myös, että jos on ollut epäselvää, mistä tapahtumasta kantelija on halunnut tehdä ilmoituksen (eli mitä tapahtumaa/tapahtumia hän epäilee rikokseksi), häntä olisi tullut kehottaa täsmentämään tai täydentämään ilmoitustaan. Näin olisi mielestäni ollut perusteltua tehdä viimeistään kantelijan poliisille toimittaman asiakirjaselvityksen jälkeen. Tällöin olisi tullut selväksi, haluaako kantelija ilmoituksen kirjattavan mahdollisesta petosrikoksesta.

Rikosylikonstaapeli on lisäksi myöntänyt, että hän unohtanut vastata kantelijan yhteydenottopyyntöön.

4 TOIMENPITEET

Totean, että, että poliisilaitos on lausunnossaan ilmoittanut, että kantelijan asiassa kirjataan ilmoitus esitutkintalain 3 luvun 1 §:n mukaisesti. Näin ollen asiassa tehdään harkinta siitä, onko asiassa edellytykset toimittaa esitutkinta.

Tähänkin nähden pidän riittävänä, että saatan rikosylikonstaapelin tietoon edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsitykset hänen menettelynsä virheellisyydestä. Kiinnitän hänen vakavaa huomiotaan esitutkintalain huolelliseen noudattamiseen ja velvollisuuteen vastata yhteydenottopyyntöihin.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni rikosylikonstaapelille.

Muihin toimenpiteisiin kantelu ei anna aihetta.